

Utószó

Feledhetetlen beszélgetések mellett feledhetetlen leveleket is ismerünk. Az egyik ilyen Niccolò Machiavelli írta Francesco Vettorinak, 1513. december 10-én. Machiavelli arról tudósítja barátját, hogyan szánta el magát a rövid, de később oly fontossá lett könyvének, *A fejedelemnek* a megírására. Az alábbi kis részletet később gyakran idézték:

„Mikor leszáll az este, hazatérek, és dolgozószobámba lépek. A küszöbön átlépve levetem hétköznapi, piszkos ruhámat, s királyi, ünnepi ruhát öltök, hogy méltón léphessek az ókori nagyságok udvarába, kik szívélyesen köszöntenek, s olyan táplálékkal kínálnak, melynek élvezetére érdemes volt megszületnem. Nem jövök zavarba, ha vendéglátóimhoz szólhatok, s ha cselekedeteikről faggathatom őket. Udvariasan, türelmesen válaszolnak,

s négy óra elteltével sem fog el az unalom; megfeledekzem gondjaimról, nem aggaszt a szegénység, s nem félek a haláltól sem.”

E könyv írása közben könyvtáram mélyén gyakran fordultam tanácsért egy-egy régi „ismerőshöz”. Ha az Olvasó előtt bizonyos szavak, részletek ismerősen csengenek, jó nyomon jár. E részeket régi mesterektől kölcsönöztem. Köszönettel tartozom a fordítóiknak és a kiadóknak, amiért hozzáférhetővé tették őket. Minden más szöveg saját leleményem. Akik szívesen utánanéznének az idézeteknek, vagy ami még jobb, maguk is részt vennének e beszélgetésekben, azok *Az idézett szövegek forrásaiból* tájékozódhatnak. Machiavellinek igaza volt. Az unalom és a gondok elhessegetésének, a szegénység és a halál gondolatának elűzésének legjobb módja, ha naponta legalább négy órát társalgunk a filozófia és az irodalom mestereivel. Vagy ahogy – jóval optimistábban – Szókratész fogalmazott: egy igazi társalgás során nemcsak átgondolhatjuk, de értelemmel, méltósággal is telíthetjük életünket.